

Карен Горнай

НАШІ ВНУТРІШНІ КОНФЛІКТИ

конструктивна теорія неврозу

Переклад Євгена Мірошниченка

Передне слово Єгора Буцикіна

ХАРКІВ 2025

УДК 159.964.21:616.891

Г69

Перекладено за виданням:

Horney, Karen (1945). *Our Inner Conflicts: A Constructive Theory of Neurosis*. New York: W.W. Norton & Company.

Горнай Карен

Г69 Наші внутрішні конфлікти: конструктивна теорія неврозу / Карен Горнай ; пер. з англ. Є. Мірошниченка. — Харків : ТОВ «ТЕРРА ЮА», 2025. — 304 с. — (Серія «Класики психології»).

ISBN 978-617-95440-8-8

Чому людина так часто відчуває суперечливі імпульси щодо власних бажань, цілей чи стосунків? Як формується емоційна нестабільність, що може впливати на вибір, поведінку й сприйняття себе? У праці «Наші внутрішні конфлікти» Карен Горнай — одна з найвпливовіших неофрейдистських психоаналітиків — доступно й переконливо аналізує природу невротичних механізмів. Це видання стане корисним не лише психологам, а й усім, хто прагне краще зрозуміти себе.

© Є. Мірошниченко, переклад, 2025

© Є. Буцикін, передмова та наукові коментарі, 2025

© О. Бідненко, дизайн обкладинки, 2025

© ТОВ «ТЕРРА ЮА», 2025

Усі права захищені. Жодна частина цього видання не може бути відтворена, збережена в електронних системах або передана в будь-якій формі чи будь-якими засобами (електронними, механічними, шляхом фотокопіювання, запису тощо) без попереднього письмового дозволу правовласника.

ЗА ПІДТРИМКИ

UKRAINE
SIGMUND FREUD
UNIVERSITY **USFU**

КАРЕН ГОРНАЙ: НЕОФРОЙДИСТСЬКА КРИТИКА ОРТОДОКСАЛЬНОГО ПСИХОАНАЛІЗУ

Карен Горнай (Karen Horney¹), імовірно, одна з найвідоміших дієвиць американського неофройдизму. Поряд із Гербертом (Гарі) Стеком Саліваном (Herbert «Harry» Stack Sullivan), Еріхом Фромом (Erich Fromm) і Абрагамом Кардінером (Abraham Kardiner). Слово

1 Удаючись до транслітерування імен і прізвищ у цьому перекладі, застосовуємо фонетичний принцип. Тобто намагаємося якнайближче передати українською звучання оригінального слова. У цьому разі наприкінці прізвища «Horney» використано застарілий дифтонг «eu», що звучить найближче до українського «ай», отже, властиво, є еквівалентним частіше вживаному німецькому дифтонгу «ei» (укр. — «ай»). Порівняймо, наприклад, з написанням прізвища засновника «психології розуміння» Вільгельма Дільтея (нім. — Wilhelm Dilthey) або із застарілою формою німецького дієслова «бути» (Sein), як його, наприклад, використовує у своїй філософії Мартин Гайдеггер, щоби позначити динамічне тло поставання присутності сущого. В усіх випадках маємо до діла з одними й тими самими звуками, які варто передавати українським звуковим сполученням «ай». Отже, на цій підставі, попри сталий узус перекладати прізвище «Horney» українською як «Горні», у цьому перекладі пропонуємо, на нашу думку, адекватніший варіант — «Горнай». Зрештою, така вимова є найпоширенішою у психоаналітичному дискурсі. Порівняймо, наприклад, з: Hitchcock, Susan Tyler (2005). *Karen Horney: Pioneer of Feminine Psychology*. Philadelphia: Chelsea House Publishers.

«неофройдизм» радше використовують на позначення генерації «нових» психоаналітиків, які спирають свої теорії на перегляд, а почасти, підваження засадничих понять «ортодоксального», Фройдового, психоаналізу. Тут не йдеться про якусь окрему школу, рух чи методологічну настанову (Eckardt, 1984).

Правдоподібно, виникнення явища неофройдизму можна пов'язати з кількома обставинами. З одного боку, з поступовою втратою Міжнародною психоаналітичною асоціацією інституційної потуги, яку значною мірою підтримувала активність Зигмунда Фрейда — засновника асоціації² та психоаналізу. Він народився 1856 року, тож період розквіту неофройдизму в Північній Америці (друга половина 30-х років ХХ ст.) припадає на останнє десятиліття його життя, уже вкрай обтяжене тривалою хворобою. З другого боку, 1930-ті та 1940-ві роки у Сполучених Штатах — це доба інституційного становлення багатьох гуманітарних та соціальних наук, а також зближення психології з новопосталою культурною антропологією³, соціологією⁴, політичною наукою

2 Міжнародна психоаналітична асоціація (International psychoanalytical association) заснована 1910 року Зигмундом Фрейдом на пропозицію Шандора Ференці.

3 Карен Горнай товаришувала з Маргарет Мід (Margaret Mead), яка була видатною ученицею Франца Боаса (Franz Boas) — засновника американської фізичної, культурної, лінгвістичної та психологічної антропології, — а також близькою подругою неофройдиста-марксиста Еріха Фрома (Hitchcock, 2005).

4 Про взаємини американської соціології та психоаналізу див. докладне дослідження: Langman, L. (2019). *Symbolic interactionism and the. Critical and Cultural Interactionism: Insights from Sociology and Criminology*, 33.

(Eckardt, 1984; Westkott, 1996; Hitchcock, 2005). Окрім цього, також наближення психології та теології на тлі американської рецепції екзистенційної філософії: передусім феноменології та фундаментальної онтології⁵.

Якщо спробувати описати особливості неофройдистського перегляду засад класичної психоаналітичної теорії, то передусім ідеться про підваження центрального статусу теорій лібідо й сексуальності загалом, а також про, сказати б, критичну настанову щодо Фройдового фундаменталізму у філософії культури (Salzman, 1964).

Як на мене, важко не погодитися з думкою відомої американської психологині, другої доньки Карен Горнай, Маріани Горнай Екардт (Marianne Horney Eckardt), що «саме підваження теорії лібідо, а не наголос на культурних чинниках, розгнівало [групу] ортодоксальних фройдистів»⁶ (Eckardt, 1984). Зрештою, саме заперечення теорії сексуальності спричинилося до першого психоаналітичного розколу: виключення Альфреда Адлера та Карла Густава Юнга з осередку відданих Фройдуні психоаналітиків. З огляду на це, гадаю, варто зробити кілька

5 Докладніше про це див., наприклад: Мей Р. *Становлення екзистенційної психології*. Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. — Т. 1. — Київ : Пульсари, 2001. Або: Лейнг Р. *Екзистенційно-феноменологічні основи науки про людину*. Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. — Т. 1. — Київ : Пульсари, 2001.

6 Ідеться про виключення Карен Горнай із переліку навчальних аналітиків та лекторів, які мають обов'язкові для прослуховування курси в Нью-Йоркському психоаналітичному інституті.

тому передавали такі англійські терміни, як «Id», «Ego», «Super-Ego», які є латинізованими формами звичайних німецьких займенників, використавши українські займенники: Воно, Я, Над-Я. Те саме стосується і поняття «cathexis», яке є грецизмом, використаєм для перекладу звичайного німецького слова «Besetzung». Ми вирішили перекладати його так, як і в перекладах Фройдових текстів⁴⁵.

Мета цих рішень — не ускладнювати читання «Наших внутрішніх конфліктів», а, побудувавши містки між україномовними перекладами німецьких і англійських психоаналітичних текстів, сприяти встановленню сталої психоаналітичної термінології.

Єгор Буцикін

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бовуар С. Друга стать : у 2-х томах / Сімона де Бовуар. — Київ : Основи, 1995.
2. Брил А. Фундаментальні концепції психоаналізу. — Харків : Фоліо, 2020.
3. Лейнг Р. Екзистенційно-феноменологічні основи науки про людину. Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. — Т. 1. — Київ : Пульсари, 2001.
4. Мей Р. Становлення екзистенційної психології. Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. — Т. 1. — Київ : Пульсари, 2001.

45 Мій розлогий коментар щодо обґрунтування такого перекладу див.: Фройд, 2025.

5. Фройд З. Нарис психоаналізу та інші праці. — Харків : ТОВ «ТЕРРА ЮА», 2025.

6. Фройд З. Три нариси з теорії сексуальності // Психологія і суспільство. — 2008. — № 4 (34). — С. 45–91.

7. Ansbacher, H.L., 1953. Neo-Freudian or Neo-Adlerian? *American Psychologist*, no. 8 (4), pp. 165–166.

8. Brill: Archives of the A.A. Brill Library, New York Psychoanalytic institute.

9. Clemmens, E.R., 1984. The work of Karen Horney. *American journal of Psychoanalysis*, no. 44 (3), pp. 242–253.

10. Eckardt, M.H., 1984. Karen Horney: her life and contribution. *American Journal of Psychoanalysis*, no. 44 (3), pp. 236–241.

11. Eckardt, M.H., 2005. Karen Horney: A portrait: The 120th anniversary, Karen Horney, September 16, 1885. *The American Journal of Psychoanalysis*, no. 65 (2), pp. 95–101.

12. Freud, S., 1895. Entwurf einer Psychologie (1950 [1895]). GESAMMELTE WERKE: CHRONOLOGISCH GEORDNET 18:375-386.

13. Freud, S. Early Psycho-Analytic Publications. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud. Vol. III, pp. 62–63. London. The Hogarth Press and The Institute of Psycho-analysis.

14. Freud, S., 1915. Die Verdrängung. In: *Gesammelte Werke Band X*.

15. Fromm, E. & Funk, R., 2019. The revision of psychoanalysis. Routledge.

16. Hitchcock, Susan Tyler, 2005. Karen Horney: Pioneer of Feminine Psychology. Philadelphia: Chelsea House Publishers.

17. Horney, K., 1927. Flucht aus der Weiblichkeit: Der Männlichkeitskomplex der Frau im Spiegel männlicher und weiblicher Betrachtung. *Almanach der Psychoanalyse*, no. 2, pp. 220–235.

18. Horney, K., 1991. The goals of analytic therapy. *American Journal of Psychoanalysis*, no. 51(3), pp. 219–226.
19. Horney, K., 2013. *New ways in psychoanalysis*. Routledge.
20. Jones, Constance, 1989. *Karen Horney*. Chelsea House Publishers.
21. Jones, E., 1924. Psycho-analysis and anthropology. *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, no. 54, pp. 47–66.
22. Langman, L., 2019. Symbolic interactionism and the. *Critical and Cultural Interactionism: Insights from Sociology and Criminology*.
23. Malinowski, B., 2003. *Sex and repression in savage society*. Routledge.
24. Malinowski, B., 1923. Psycho-analysis and anthropology. *Nature*, no. 112 (2818), pp. 650–651.
25. Quinn, S., 2019. *A mind of her own: The life of Karen Horney*. Plunkett Lake Press.
26. Rubins, J.L., 1978. *Karen Horney: Gentle rebel of psychoanalysis*. New York, Dial Press.
27. Salzman, L., 1964. Socio-psychological theories in psychoanalysis: Karen Horney and Harry Stack Sullivan. *American Journal of Psychoanalysis*, no. 24 (2), pp. 131–142.
28. Sayers, J., 1991. *Mothers of psychoanalysis: Helene Deutsch, Karen Horney, Anna Freud, Melanie Klein*. W.W. Norton & Company.
29. Scheler, M., 2007. *Die Stellung des Menschen im Kosmos*. Bonn.
30. Smith, G.E., 1923. Psycho-Analysis and Anthropology. *Nature*, no. 112 (2821), pp. 761–761.
31. Westkott, M., 1996. Summaries of Karen Horney's major works. *The American Journal of Psychoanalysis*, no. 56 (2), pp. 213–229.

ПЕРЕДМОВА АВТОРКИ

Ця книга має на меті служити розвитку психоаналізу. В її основі — мій багаторічний досвід аналітичної роботи з пацієнтами та із собою самою. Хоча теорія, яку в ній представлено, розвивалася протягом багатьох років, мої ідеї остаточно викристалізувалися лише тоді, коли я взялася за підготовку лекцій під егідою Американського інституту психоаналізу¹. Перший цикл лекцій, присвячений технічним аспектам предмета, називався «Проблеми психоаналітичної техніки» (1943 р.). Другий цикл охоплював питання, що репрезентовані тут під загальною назвою «Інтеграція особистості» (я підготувала його у 1944 р.). Окремі теми — «Інтеграція особистості в психоаналітичній терапії», «Психологія відстороненості» та «Значення садистських схильностей» — представили в Медичній академії та перед Асоціацією з розвитку психоаналізу².

1 Ідеться про інститут, заснований Карен Горнай 1941 року. — *Прим. наук. ред.*

2 Асоціація з розвитку психоаналізу (Association for advance of psychoanalysis), заснована Карен Горнай 1941 року, — інституція, що має на меті сприяти психоаналітичним дослідженням та освіті, а також поширенню психоаналітичної теорії серед широким верств суспільства. — *Прим. наук. ред.*

Сподіваюся, що книга буде корисною для психоаналітиків, які зацікавлені в удосконаленні нашої терапевтичної теорії та практики. Також маю надію, що колеги використають викладені тут ідеї не тільки на благо своїх пацієнтів, а й для себе. Зростання психоаналітика — це складний шлях, невіддільною частиною якого є ми самі й наші власні труднощі. Якщо лишатися статичними й не бажати змінюватися, наші теорії неминуче стають безплідними й догматичними.

Однак я впевнена, що будь-яка книга, яка зазирає за межі суто технічних питань чи абстрактної психологічної теорії, має принести користь усім, хто хоче пізнати себе й наполегливо працює для власного зростання. Більшість жителів нашої незбагненно складної цивілізації неминуче стають заручниками описаних тут конфліктів і потребують допомоги. Хоча важкі неврози — завдання для фахівців, я однаково вірю, що за належних зусиль кожен із нас може просунути доволі далеко на шляху до розв'язання власних конфліктів.

Я надзвичайно вдячна пацієнтам, які під час нашої спільної роботи допомогли мені ліпше зрозуміти невроз. А також колегам, які заохочували мене до праці своїм співчутливим розумінням. Маю на увазі не лише старших колег, а й молодших, які навчалися в нашому Інституті, — їхня критика й запеклі дискусії з ними живили мій розум і давали свої плоди.

Я хочу згадати трьох людей, які не є фахівцями в галузі психоаналізу, але кожен по-своєму підтримав мене в роботі. Це доктор Елвін Джонсон — він

дав мені змогу представити свої ідеї в Новій школі соціальних досліджень (New School for Social Research) тоді, коли класичний фрейдівський аналіз був єдиною визнаною школою аналітичної теорії та практики. Особлива подяка Кларі Маєр, деканці факультету філософії та гуманітарних наук Нової школи соціальних досліджень. Своєю щирою зацікавленістю вона рік у рік заохочувала пропонувати для обговорення нові результати моєї аналітичної роботи. Також на теплі слова заслуговує мій видавець, W. W. Norton, чиї корисні поради сприяли поліпшенню цього тексту. А ще хочу висловити вдячність Мінетт Кун, яка дуже допомогла мені добре організувати матеріал і чіткіше сформулювати мої ідеї.

К. Г.

ЗМІСТ

КАРЕН ГОРНАЙ: НЕОФРОЙДИСТСЬКА КРИТИКА ОРТОДОКСАЛЬНОГО ПСИХОАНАЛІЗУ	7
ПЕРЕДМОВА АВТОРКИ	45
ВСТУП	48

ЧАСТИНА I. НЕВРОТИЧНІ КОНФЛІКТИ ТА СПРОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

<i>Розділ перший.</i> Гострота невротичних конфліктів	61
<i>Розділ другий.</i> Базовий конфлікт	73
<i>Розділ третій.</i> Рух назустріч людям	89
<i>Розділ четвертий.</i> Рух супроти інших	105
<i>Розділ п'ятий.</i> Рух геть від людей	117
<i>Розділ шостий.</i> Ідеалізований образ	144
<i>Розділ сьомий.</i> Екстерналізація	164
<i>Розділ восьмий.</i> Допоміжні підходи до штучної гармонії	182

ЧАСТИНА II. НАСЛІДКИ НЕРОЗВ'ЯЗАНИХ КОНФЛІКТІВ

<i>Розділ дев'ятий.</i> Страхі	195
<i>Розділ десятий.</i> Зубожіння особистості	207
<i>Розділ одинадцятий.</i> Безнадія	235
<i>Розділ дванадцятий.</i> Садистські схильності	247
<i>Висновок.</i> Розв'язання невротичних конфліктів	275